

KS. EUGENIUSZ MITEK

Duszpasterstwo wśród ministrantów

Wśród różnych grup wiernych, będących przedmiotem szczególnej troski duszpasterskiej Kościoła, a w tym i parafii, mają swoje stałe miejsce ministranci. Jest to grupa usługująca (ministrare) kapłanowi w czasie Mszy świętej oraz innych nabożeństw. Oni nie tylko w zakrystii pomagają w przygotowaniu niezbędnych rzeczy do sprawowania liturgii, ale również w prezbiterium wykonują te czynności, które są konieczne podczas sprawowania świętych obrzędów przez celebransa.

Ministranci zgrupowani w parafii są zróżnicowani pod względem wieku i stopnia wykonywanych posług. Z powyższego powodu wymagają stałej formacji oraz zmiany metod wychowawczych dostosowanych do ich potrzeb religijnych i życia moralnego. Duszpasterz ma im stawiać coraz wyższe wymagania również pod względem osobistej kultury, nauki w szkole oraz świadectwa swej wiary.

Wśród ministrantów nie trudno zauważyć zróżnicowany stopień zainteresowania liturgią, życiem wewnętrznym i znajomością Pisma świętego. Dla zniwelowania powyższych różnic potrzebny im jest stały duszpasterz (moderator, opiekun), który opierając się o posoborowe dzieło odnowy liturgicznej, chciałby korygować błędy wykonywanych posług oraz ukazywać sens i teologiczne bogactwo tego, co czynią przy ołtarzu. On ma ogarniać całą sferę instrukcyjno-wychowawczą, by ministranci mogli dobrze służyć Chrystusowi w świętym Zgromadzeniu liturgicznym.

W każdej parafii powinni być ministranci, którzy pragną pomagać kapłanowi w sprawowaniu świętych czynności liturgicznych. Liczba ich przy ołtarzu nie zawsze świadczy o należyтым wypełnianiu posług i przydzielonych funkcji. Z tego powodu stale wymagają należytego przygotowania i duszpasterskiego pokierowania. Tylko dobrzy ministranci mogą tworzyć przykładowy i odpowiedzialny zespół liturgiczny w parafii.

Duszpasterstwo ministrantów ma kierować się uznanymi przez Kościół katolicki w Polsce wytycznymi, które posiadają wymiar ogólny i szczegółowy. One ukazują duszpasterzom właściwy kierunek pracy, a ministrantów chronią przed licznymi niebezpieczeństwami niekorzystnie oddziaływującymi na poprawną posługę liturgiczną.

A. WYTYCZNE OGÓLNE

Duszpasterstwo ministrantów głównie oparte jest na wartościach liturgiczno-wychowawczych. Moderator nie może się zadowalać samą chęcią służenia ministrantów, ale ma dbać o ich wewnętrzną formację. Chcąc wywiązać się z tego zadania, powinien respektować niżej podane zasady postępowania:

1. Praca duszpasterska nad ministrantami ma swój cel, a wynika on z soborowej Konstytucji, która mówi, że „liturgia jest szczytem, do którego zmierza działalność Kościoła i jednocześnie źródłem, z którego wypływa cała jego moc” (KL 10).

2. Z potrzeb liturgicznych wynika konieczność organizowania ministrantów w parafii. Chodzi o takich, którzy wyróżniają się wiarą i praktykami religijnymi oraz życiem zgodnym z chrześcijańskimi zasadami moralności.

3. Obowiązek organizowania i wychowywania ministrantów spoczywa na parafialnym duszpasterzu, który powinien znać się na tej pracy i ją lubić.

4. Duszpasterz ma uczyć ministrantów, by wykonywali swą posługę w sposób poważny, pobożny i estetyczny, a więc na chwałę Bożą. Przy tej okazji powinni świadomie pracować nad sobą w oparciu o zasady chrześcijańskiego samowychowania.

5. Gorliwy duszpasterz troszczy się o to, ażeby ministranci wykonywali swe funkcje w sposób zgodny z przepisami liturgicznymi (KL 29). Takie nastawienie eliminuje wszelką dowolność i lekceważący stosunek do pozornych drobiazgów w służbie przy ołtarzu.

6. Duszpasterz chcąc, by ministranci wykonywali wszystkie posługi do nich należące, musi ich tego uczyć i duchowo formować przez cały rok liturgiczny. W tym celu organizuje tygodniowe spotkania w salce parafialnej.

7. Posługi liturgiczne ministrantów wyróżniają się swą wielką godnością i świętością (KL 7). Z powyższego powodu duszpasterz zabiega o takich kandydatów, którzy zechcą chętnie przychodzić do kościoła nie tylko w niedziele i święta, by w nim służyć podczas nabożeństw.

8. Dobrze uformowani ministranci wykonują swą służbę z tak szczerą pobożnością i dokładnością, jak to odpowiada słusznym wymaganiom Kościoła (KL 29). W tym chodzi również o słuchanie Słowa Bożego i przyjmowanie Sakramentów świętych.

9. Duszpasterstwo ministrantów jest najlepszą szkołą powołań kapłańskich, zakonnych, misyjnych i apostoelskich, a także katolickich małżeństw.

10. Przewodnią ideą duszpasterstwa ministrantów powinien być duch Maryjny. Jest to zgodne z polską tradycją wychowania chrześcijańskiego młodego pokolenia.

B. WYTYCZNE SZCZEGÓŁOWE

Każda parafia ma swoje tradycje i duszpasterskie wymagania. Podobnie moderatorzy ministrantów posiadają własne doświadczenia, metody wychowawcze i koncepcje pracy. Niezależnie od tego, powinni oni zwracać uwagę na pewne wymagania szczegółowe:

1. Za właściwy wiek zapisywania do ministrantów odpowiedzialny duszpasterz uznaje czas po I Komunii św., gdyż są to lata właściwego dorastania psychofizycznego, które harmonizują z młodzieńczym dojrzewaniem duchowym.

2. Duszpasterz ministrantów nie określa górnej granicy wieku służenia przy ołtarzu. Służba liturgiczna może być spełniana przez całe życie człowieka, gdyż ona jest zaszczytem i wyróżnikiem.

3. W sprawach liczby ministrantów duszpasterz musi wystrzegać się zarówno wygodnego minimalizmu, jak i nierozsądnej przesady. Chodzi o taką liczbę, by na każdej Mszy św. byli ministranci. On ma znać każdego oraz wszystkich obejmować swym wpływem wychowawczym.

4. Duszpasterz powinien organizować spotkania formacyjne każdego tygodnia. Natomiast w sytuacjach wyjątkowych prosić ministrantów o dodatkowe przyjście, np. w Wielkim Tygodniu.

5. Duszpasterzom zaleca się stosowanie systemu stopni ministrantów. Ma to wychowawcze znaczenie w podtrzymywaniu gorliwości u młodych i okazywaniu szacunku wobec starszych. Krajowe Duszpasterstwo Służby Liturgicznej opracowało wymagane stopnie i materiały formacyjne, choć nie odrzuca tradycyjnych form.

6. Zachęca się duszpasterzy do szanowania zwyczaju uroczystego przyjmowania ministrantów i promowania ich na coraz wyższe stopnie. Czynności te powinien on spełniać w porozumieniu z miejscowym ks. proboszczem.

7. Duszpasterz ministrantów musi zabiegać o to, by ich posługa liturgiczna była bezinteresowna w sensie materialnym. Niedopuszczalne jest stosowanie jakiegokolwiek systemu wynagradzania pieniężnego. Kasa parafialna „ex iustitia” powinna przeznaczać określoną kwotę na pokrycie wydatków związanych z tego rodzaju duszpasterstwem. Natomiast przy akcji kolędowania należy zachowywać wychowawczą ostrożność.

8. Duszpasterz wie, że w liturgicznym stroju ministrantów unika się wszystkiego, co trąci przesadą, próżnością oraz infantylizmem. Komża spełnia wymagania w stopniu minimalnym. Można dodawać pelerynki

i spódnice w liturgicznym kolorze. Starsi przywdziewają tuniki z odpowiednim przypasaniem (cingulum).

9. Duszpasterzom ministrantów zaleca się stosowanie w pracy formacyjnej metody wychowawczej Ks. Jana Bosco lub innych katolickich pedagogów. Metoda zapobiegawcza (prewencyjna) chroni ministrantów przed różnymi zaniedbaniami i grzechami, co też dodatnio wpływa na rozwijanie procesu autoedukacyjnego.

10. Dla zachowania ciągłości wychowawczej i tradycji ministranckiej w parafii, zachęca się duszpasterzy do prowadzenia kroniki i notowania ważniejszych wydarzeń związanych z życiem służby liturgicznej.

Przedłożone wyżej wytyczne – ogólne i szczegółowe – są jakby „konstytucją” dla duszpasterzy pracujących w parafii wśród ministrantów. Do niej można się odwoływać przy wszelkiego rodzaju wątpliwościach duszpastersko-wychowawczych. Nie wyczerpuje ona wszystkich problemów, ale jest korzystnym przyczynkiem w teologii pastoralnej.

W niektórych diecezjach i parafiach odróżnia się duszpasterstwo ministrantów od lektorów. Można też mówić oddzielnie o duszpasterstwie męskiej i żeńskiej służby liturgicznej. Wiele w tym zależy od możliwości i gorliwości duszpasterzy oraz liczby dzieci i młodzieży zgłaszających się w parafii do liturgicznych posług przy ołtarzu.

Literatura w tym zakresie nie jest bogata. Owszem, są nieliczne artykuły oraz pozycje książkowe monograficzne lub pod czyjąś redakcją. Na Wydziałach Teologicznych zdarzają się też prace dyplomowe, najczęściej na poziomie opracowań magisterskich, rzadziej doktorskich, a wyjątkowo habilitacyjnych. Pojawiające się pozycje mają charakter publicystyczno-duszpasterski, czasem wyłącznie teoretyczny. Do rzadkości należą prace badawcze, eksperymentalne i naukowe.

LITERATURA PRZEDMIOTU

A. WŁASNEGO AUTORSTWA

Mitek E., *Dekanalny kurs lektorski dla ministrantów*, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 3 (1992), s. 272-275.

Mitek E., *Dzień Pański w życiu chrześcijanina*, „Nowe Życie” 9 (1989), s. 4-5.

Mitek E., *Eucharystia w katolickim wychowaniu*, Wrocław 1997, ss. 259.

Mitek E., *Ewangelizacja wiernych poprzez posługi liturgiczne*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” 13 (1992), s. 101-112.

- Mitek E., *Formacja liturgiczna młodego pokolenia*, [w:] Tenże, *Pedagogika dla teologów*, Opole 1996, s. 161-242.
- Mitek E., *Formacja służby liturgicznej – od kandydatury aż po małżeństwo*, [w:] I. Dec (red.), *Patientia et caritas*, Wrocław 1995, s. 413-430.
- Mitek E., *Funkcje lektora i animatora w Zgromadzeniu Liturgicznym*, „Adsum” 10 (1991), s. 5-6.
- Mitek E., *Funkcje wychowawcze Mszy świętej*, [w:] Tenże, *Wychowanie chrześcijańskie*, Oleśnica 1993, s. 117-154.
- Mitek E., *Grupy liturgiczne (I): Funkcje posługujących*, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 3 (1991), s. 420-428.
- Mitek E., *Grupy liturgiczne (II): Funkcje czytających*, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 4 (1992), s. 383-389.
- Mitek E., *Grupy liturgiczne (III): Funkcje śpiewających*, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 1-2 (1994), s. 134-149.
- Mitek E., *Grupy liturgiczne (IV): Funkcje grających*, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 4 (1994), s. 1138-123.
- Mitek E., *Grupy liturgiczne (V): Funkcje pomocnicze*, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 1 (1996), s. 63-66.
- Mitek E., *Grupy liturgiczne*, [w:] Tenże, *Pedagogika dla teologów*, Wrocław 2002, s. 231-274, wyd. II.
- Mitek E., *Katolickie małżeństwa ministrantów w środowisku parafialnym*, [w:] Tenże, *Wychowanie chrześcijańskie*, Oleśnica 1993, s. 155-182.
- Mitek E., *Katolickie małżeństwa ministrantów w świetle młodzieżowego ruchu oazowego*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” 14 (1993), s. 155-166.
- Mitek E., *Katolickie małżeństwa ministrantów w świetle wartości systemu korczakowskiego*, [w:] Tenże (red.), *W kręgu katolickiej pedagogiki*, Wrocław 2003, s. 185-208, wyd. II.
- Mitek E., *Lektor – ministrant Słowa Bożego*, Opole 1993, ss. 111.
- Mitek E., *Lektor. Przygotowanie ministrantów do czytania Słowa Bożego*, Wrocław 2002, ss. 407, wyd. III.
- Mitek E., *Małżeństwa młodzieży z liturgicznych grup parafialnych według oceny żonatych ministrantów, lektorów i uczestników oazy*, Kraków 1989, ss. 304 (cmp).
- Mitek E., *Metody i środki ewangelizacji rodzin poprzez wychowanie dzieci i młodzieży*, „Katecheta” 1 (1981), s. 19-25.
- Mitek E., *Sublimacja i metoda pośrednictwa wychowawczego w duszpasterstwie ministrantów*, „Homo Dei” 4 (1970), s. 296-299.
- Mitek E., *Szkoła parafialna ministrantów Słowa Bożego*, „Forum Duszpasterskie. Biuletyn Pastoralny” 8 (1992), s. 29-33.

- Mitek E., *Warunki powołania wychowawczego*, „Studia Paradyskie” 9 (1999), s. 171-190.
- Mitek E., *Wychowanie służby liturgicznej*, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 1 (1990), s. 58-65.
- Mitek E., *Wychowanie służby liturgicznej*, [w:] I. Dec (red.), *Osoba. Kościół. Społeczeństwo*, Wrocław 1992, s. 305-320.
- Mitek E., *Zadania i funkcje duszpasterzy służby liturgicznej*, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 3 (1990), s. 241-246.
- Mitek E., *Zatroskanie o prawdziwą celebrację Eucharystii*, [w:] I. Dec (red.), *W blasku Eucharystii*, Wrocław 1996, s. 277-297.
- Mitek E., *Znaczenie Eucharystii w procesie wychowania*, [w:] I. Dec (red.), *Na drodze do Kongresu*, Wrocław 1997, s. 85-100.
- B. INNYCH AUTORÓW**
- Basista W., *Służba ołtarza*, Katowice 1972.
- Blachnicki F., *Komentator*, [w:] Tenże i in. (red.), *Wprowadzenie do liturgii*, Poznań 1967, s. 143-160.
- Blachnicki F., *Ministranci*, [w:] Tenże i in. (red.), *Wprowadzenie do liturgii*, Poznań 1967, s. 167-181.
- Danielski W. *Uczestnictwo wiernych we Mszy świętej w świetle jej struktury liturgicznej*, [w:] F. Blachnicki i in. (red.), *Wprowadzenie do liturgii*, Poznań 1967, s. 253-272.
- Greniuk F., *Podział funkcji w Zgromadzeniu liturgicznym*, [w:] F. Blachnicki i in. (red.), *Wprowadzenie do liturgii*, Poznań 1967, s. 135-142.
- Nanowski J., *Formacja wewnętrzna lektora*, Kraków 1982.
- Nowok T., *Będę ministrantem*, Sosnowiec 1993.
- Nowok T., *Księga i krzyż*, Sosnowiec 1994.
- Nowok T., *Ołtarz*, Sosnowiec 1994.
- Nowok T., *Przygotowanie ministranta Słowa Bożego*, Sosnowiec 1993.
- Nowok T., *Światło*, Sosnowiec 1993.
- Nowok T., *Wokół ołtarza*, Sosnowiec 1993.
- Płonka B., *Modlitwy ministranta*, Katowice 2000.
- Schenk W., *Msza święta w duszpasterstwie parafialnym*, [w:] F. Blachnicki i in. (red.), *Wprowadzenie do liturgii*, Poznań 1967, s. 355-366.
- Schenk W. *Rok liturgiczny*, [w:] F. Blachnicki i in. (red.), *Wprowadzenie do liturgii*, Poznań 1967, s. 437-468.
- Stencel E., *Lektor i jego liturgiczna posługa*, Pelplin 1994.
- Stencel E. i in., *Przy ołtarzu Pana*, Pelplin 2000.
- Szczepaniec S., *Ceremoniał posług liturgicznych*, Kraków 1987.
- Szczepaniec S., *Kandydat na ministranta*, Kraków 1985, ss. 210.

Szczepaniec S., *Ceremoniał wspólnoty parafialny*, Kraków 2002.

Szczepaniec S., *Choralista*, Kraków 1982.

Szczepaniec S., *Ministrant księgi*, Kraków 1984.

Szczepaniec S., *Ministrant ołtarza*, Kraków 1986, ss. 430.

Szczepaniec S., *Ministrant światła*, Kraków 1983, ss. 396.

Szczepaniec S., *Posługa dla świeckich w Kościele*, Lublin 1992.

Szczepaniec S., *Pytania o posługi liturgiczne mężczyzn, kobiet i dzieci*, Kraków 1989.

Szczepaniec S., *Rola i znaczenie posług liturgicznych w budowaniu Kościoła*, Kraków 1992.

Woronowski F., *Teologia duszpasterstwa liturgicznego*, Łomża 1977.

Zielasko R., *Msza święta i uczestnictwo w niej według teologii współczesnej*, [w:] F. Blachnicki i in. (red.), *Wprowadzenie do liturgii*, Poznań 1967, s. 239-252.

Zielasko R., *Teologia Zgromadzenia liturgicznego*, [w:] F. Blachnicki i in. (red.), *Wprowadzenie do liturgii*, Poznań 1967, s. 125-134.